

Muukalaisia ”paratiisissa”

PETRIE, Graham. *Hollywood Destinies. European Directors in America, 1922-1931.* London, Routledge & Kegan Paul, 1985. 257 s.

Hollywood on elokuvantekijöiden Mekka - ainakin niiden mielestä, jotka eivät ole päässeet tai joutuneet työskentelemään sikäläisissä tuotanto-olosuhteissa. Kautta vuosikymmenien on elokuvaohjaajien virta suuntautunut Euroopasta kohti Yhdysvaltoja, milloin suoranaisena kymenä, milloin välillä puroseksi ehtyen. Josef von Sternberg, Fritz Lang, Alfred Hitchcock, Billy Wilder, Douglas Sirk sekä Jean Renoir ovat esimerkkejä jo äänielokuvan alkuvuosikymmeninä Hollywoodissa työskennelleistä eurooppalaisista elokuvaohjaajista, ja parin viime vuosikymmenen ajalta nousevat etsimättä mieleen vaikkapa nimet Michelangelo Antonioni, Roman Polanski, Milos Forman ja Wim Wenders.

Tämä eurooppalaisten elokuvaohjaajien muuttovirta kohti Hollywoodia alkoi jo 1920-luvun alussa, elokuvateollisuuden kasvettua yhdeksi Yhdysvaltain tärkeimmistä tulonmuodostajista ja noustua kiistattomaan johtoisemaan kaikkialla maailmassa. Osa ohjaajista ja muista elokuvantekijöistä hakeutui suureen länteen oma-aloitteisesti; potentiaalisesti tätä merkittävämpää olivat kuitenkin Euroopassa nimeä jo hankkineille ja muutamilla töillään yhdysvaltalaisenkin asiantuntijoiden mielenkiinnon herättäneille ohjaajille tehdyt suoranaiset työtjoukot.

Ontariossa Yhdysvalloissa sijaitsevan Hamiltonin McMaster-yliopiston englantinkielisen ja elokuvan professori Graham Petrie on teoksessaan *Hollywood Destinies* keskittynyt selvittämään Hollywoodissa 1920-luvulla työskentelymahdollisuuden saaneiden eurooppalaisten ohjaajien muuttoaaltoa. Tuon aallon loistavimmat muukalaisnimet Hollywoodissa olivat saksalaissyntyiset Ernst Lubitsch ja F.W. Murnau sekä ruotsinsuomalainen Victor Sjöström. Ruotsalaiseksi luettiin myöskin Helsingissä syntynyt Mauritz

Stiller. Benjamin Christensen tuli Tanskasta, Paul Fejos Unkarista, Paul Leni taas Saksasta. Näistä seitsemästä ohjaajanimestä vain yksi ainoa asettui loppuikäseen pysyvästi Hollywoodiin - Ernst Lubitsch.

Teoksessaan Graham Petrie varsin yksityiskohtaisesti pohtii niitä syitä, jotka aiheuttivat useimpien edellämäintujen ohjaajien epäviihtyvyyden Hollywoodissa ja oleskelun jäämisen yleensä suunniteltua lyhyemmäksi sekä sitä, miksi useimmat eivät Hollywoodin-kauden töissään onnistuneet ylittämään aikaisempien eurooppalaisten työvuosiensa saavutuksia. Tärkeimmäksi syyksi Petrie toteaa sen Hollywoodissa jo 1920-luvun alussa kehittyneen monoliittisen tuotantjärjestelmän, joka tehokkaasti esti ohjaajien improvisoinnit kuvauksen aikana ja jätti viime kädessä studiolle vallan kuvausten päätyttyä päättää elokuvan lopullisesta asusta.

Paitsi näiden seitsemän ohjaajan Hollywoodin-vuosista Graham Petrie kertoo myös heidän taustastaan ja aikaisemmista saavutuksistaan, samoin yleensä lyhyesti heidän myöhemmistä elinvaiheistaan niiltä osin kuin heille elinvuosia oli vielä suotu. Murnau kuoli vuonna 1931, Stiller jo 1928, Leni 1929. Edelleen Petrie analysoi varsin tarkkaan ne elokuvat, jotka hän on eri puolilla maailmaa sijaitsevilla valtiollisissa tai vastaavissa elokuva-arkistoissa päässyt näkemään. Yllättävän suuri osa näiden nimekkäiden tekijöiden 1920-luvun tuotantoa, jopa Hollywoodissakin ohjattua, näyttää vuosien saatossa kuitenkin peruuttamattomasti kadonneen, ja niiden osalta Petrie tarkoituspuheisesti on huomattavasti niukkasanisempi.

Graham Petrien teos avaa mielenkiintoisen näkökulman 1920-luvun Hollywoodiin ja sen työskentelyolosuhteisiin. Teos on ilmestynyt viidentenä Routledge & Kegan Paulin *Cinema and Society* -sarjassa, jonka päätoimittaja on Lancasterin yliopiston professori Jeffrey Richards. Teoksen varsin runsas kuvitus koostuu seitsemän ohjaajan muotovalokuvan lisäksi heidän ohjaamiinsa elokuviin liittyvistä työkuvista ja stillistä.

Ei-amerikkalaisten elokuvien alkupe-
räisnimet ä- ja ö-kirjaimia myöten
ovat silmiinpistävän huolitellusti oikea-
asuisia. Ainoa näkökenttään osunut

virhe oli Stillerin ruotsinmaalaisessa elokuvassa *Sangen* (po. *Sängen*) om den eldröda blomman. Stillerin syntymäkaupungin nimi oli teoksessa ilokseni noteerattu muodossa Helsinki eikä Helsingfors.

Kari Uusitalo

Kevyesti informaatioteollisuudesta

KUWAHARA, Satoshi. The Changing World Information Industry. The Atlantic Papers no 57. Paris, The Atlantic Institute for International Affairs, 1985. 71 s.

Maailman informaatioteollisuuden analysointi on kunnianhimoinen tehtävä. Japanin kauppa- ja teollisuusministeriön tutkijastipendiaattina Atlantic Institutessa Pariisissa opiskellut Kuwahara ei liene vakavissaan kuvitellutkaan suoriutuvansa siitä.

Kirjasta leimaa niin suuri yleisluontoisuus ja pamfletinomaisuus, että se on jo epämääräisyyttä. Lähdeaineisto, sikäli kuin sitä on käytetty, on pääosin 1970-luvulta. Ote aiheeseen on kai lähinnä hallinto-opillinen: informaatioteollisuuden yhdentymisen, muutokset hallitusten säätelypolitiikassa, yritysten strategia, hallitusten politiikka ja loppuluku: teknologia, markkinat ja toimintalinjat.

Kirjoittaja ei käsittele informaatioteollisuutta, vaan yhtä sen osaa tietokoneiteollisuutta. Uutta tietoa, syvällistä analyysia tai edes perusteltua omaa pohdiskelua on kirjasta turha hakea. Kytkenät laajempiin yhteyksiin, maailmantalouteen tai monikansallisen yritystoiminnan muutoksiin puuttuvat täysin. Kuwaharalle tärkeitä ovat vain mahtava USA, jota sinnikäs haastaja Japani uhkaa ja on jo osin sen ohittanut sekä vanha Eurooppa. Onhan toki kohteliaan kevyt kumarrus isännille paikallaan. Kehitysmaita ei ole olemassa. Ei myöskään kansainvälisiä järjestöjä. Edes

OECD ei saa osakseen kirjoittajan huomiota.

Kirjan asiatiedot, jotka monin paikoin ovat jo vanhentuneita, ovat alkeistasoa, keskivertosuomalaiselle sanomalehdenlujallekin tuttua tekstiä. Monet tietotekniikan keskeiset tekijät, teollisuusrobotit (joissa Japani on johtava maa maailmassa!), monikansallinen tiedonsiirto yms. ja näiden vaikutus esim. kilpailukykyyn tai teollisuuden rakenteeseen puuttuvat kirjasta täysin.

Kauppapoliitikkona Kuwahara on protektionismin vastustaja. Johtopäätöksissä on helppo nähdä japanilaisyritysten kansainvälisen kilpailuedun mukaisia yleispäätelmiä. Kirjan anti pelkistyy kolmeen yleistykseseen:

((S))1. Tietokone-markkinat ovat kehittyneet maailmanlaajuisiksi yhteismarkkinoiksi.

2. Tietokone- ja tietoliikenneteollisuus ovat integroituneet.

3. Integroitunut tietokone-tietoliikenneteollisuus kasvaa ja laajenee nopeasti ja kytkee mukaansa uusia aloja ja palveluja.((s))

Kuwaharan kirjanen on kevyt puheenvuoro, joka tuskin ansaitsee kriittisen lukijan huomiota.

Rolf Leppänen